

SLOVENSKI NAROD.

uhaja vsak dan sveder, imiši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za vsa leta 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld., 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 18 gld., za četrt leta 8 gld., 30 kr., za jeden mesec 1 gld., 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. na mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština znaša.

Za oznanila plačuje se od četiristopne peti-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je na Kongresnem trgu št. 12.

Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Poglavje o pristnosti nemškega življa v Spodnjem Štajerji.

Iz Brežic, 1. junija. [Izv. dop.]

Kdor čita nemške časnike, posebno štajerske, nudila se mu je mnogokrat prilika, čuditi se znanim brzojavom in dopisom iz Brežic, ki so bahato javljali svetu, da so Brežice povsem nemško mesto in njega prebivalci pristni in navdušeni Nemci. Če je čitatelj pogledal na slovenski zemljevid, da vidi, kje da je to novo, drugo Kočevje, ni mogel umeti, odkod da so vendar prišli sem ti pristni potomci starih Germanov, saj zgodovina nič ne pove o tem; če pa tega ni storil in ni ravno vedel, kje da tiče Brežice, moral je misliti si, da najbrže tam kje na skrajni severni slovenski meji, tam gori mej Lipnico in Spielfeldom, kjer je nemški življaj skoro do cela že izpodrinil prvotni slovenski. Motil se je, kdor je tako sodil. Naše mestce stoji tik Save na nje nekdanjem vznesenem pobrežju, na skrajnem južnem konci Štajerskega, malone v kotičku, kjer se Sotla s Savo družijo. Z njega ni videti od nikoder niti jedne pedi prave nemške zemlje, in če se popneš na najbližji preprijazni griček onstran Save, k svetemu Vidu nad Čatežem na Kranjskem, s katerega je krasen, razsežen razgled na vse strani, ne zasreš niti gora njih najbližjih nemških bratov, Kočvarjev. Sedanji Breški župan je rekel nekoč, da so Brežice „eine deutsche Insel im slavischen Meere“, in prav je pogodil, ker le Sava jih loči od Kranjskega in proti jugu in jugovzhodu je do hrvatske meje komaj uro hoda, a na severni strani ni daleč, daleč za devoto goro še nobene nemške trate in dobrave. V koliko pa so Brežice nemški otok, bomo videli.

Kaj določnega in zanesljivega ne moremo reči o izviru in postanku Brežic, ker nam tu povsem nedostajajo zgodovinski podatki in nimamo pri roki niti črke kake kronike, da bi mogli povedati kaj o tem. Dasi je mestce tik Kranjskega, Valvazor niti ne črtna o njega izviru. No, nič ne dene, po analogiji si pa vendar lahko utvarimo tudi v Brežicah košček zgodovine, če ne zanesljive, vsaj verjetne. Na južnem konci mesteca stoji lep grad s krasnim razgledom na širo Krško ravan in na razsežne Gorjance. Njega sedanji fidejkomisni lastniki so grofje Attems v Gradci. Kdo ga je zgradil, tudi ne moremo reči, a kakor z večine drugod po Slovenskem prej ko ne, tudi kak nemšk vlastelin. Po letnici na portalu šteje grad že tri sto šest in štirideset let, a sodimo, da je mnogo starejši, ker letnica menda kaže le kakovo obnove ali popravo. Torej ta grad bil bi bržkone začetek Brežicam, kakor je znano, da je bilo tako marsikje drugod na Slovenskem. Ali so njega graditelji in prvotni lastniki pripeljali seboj tudi kaj nemškega življa, iz katerega bi se bilo malo po malem porajalo prvotno prebivalstvo mesteca, nam tudi ni znano. Soditi je po sedanjem prebivalstvu, da ne, — ako ga je pa bilo vendar, moralo ga je biti zelo malo, ali pa mu je nedostajalo žilavosti in trpežnosti, da ga je slovenski pritok v mesto povsem izpodrinil.

Po poslednji ljudski štetvi imajo Brežice sto štiri in dvajset hiš. Lastniki treh hiš so Nemci iz starejše dobe, lastniki drugih dveh hiš so Nemci iz najnovejše dobe in dve obitelji, ki sta italijanskega pokolenja, imate po dvojce, četvero hiš, — vse te tuje obitelji pa niso toli starodavne, da se ne bi vedelo za njih potetek. Lastniki vseh ostalih hiš ter vse ostale stalne rodbine pa so brez izjeme Slovenci in toli čvrste in izrazito slovenskega korena in imena, da bi iz teh imen ne mogel prikrojiti tujih najhujši nasprotniki zagrnec z vsem svojim trudom. Torej

sodé po imenu in pokolenji je v Brežicah čisti slovenski življaj v veliki, odločni večini. O omenjenih nemških rodbinah pa se ne more trditi, da so čisto nemške, ampak vse so pomešane s slovenskim življajem tako, da ni niti jedne čisto nemške tu stalno nastanjene ali udomačene rodbine. Mej vsemi Breškimi prebivalci je sedemnajst oseb, ki ne razumejo prav nič slovenski, mej temi je šest uradnikov in osem uradniških gospa; nadalje devet oseb, ki znajo le za silo slovenski, mej temi so trije uradniki in dve uradniške gospé. Vsi ostali prebivalci govoré slovenski, in sicer lepo, rekli bi, skoro književno slovensčino, kajti v vsem Breškem okraji sploh govori se toli čisto in lepo slovenski, kakor malo kje drugje na Slovenskem. Tu najdeš v govorici prostega naroda izrazov, oblik in zlogov ter najtanjših slovniških razlik, da se moraš čuditi: človek bi menil, da se jih je narod navzel iz najlepše slovenske knjige. Od vsega Breškega prebivalstva umeje nemški dobra četrtina, in to je povsem umevno glede na to, da so bili tu vedno nemški uradi in z večine nemški uradniki ter skoro povsem nemške šole, in glede na to, da je Slovenec izredno nadarjen za priučenje tujih jezikov. A izvzemši uradnike in nekoliko odličnejših rodbin, govoré nemški, da se Bogu smili, tako nedostatno in sprideno, da se na mah spozna, da to ni govorica pristnih Nemcev. Iz kratka, proglašati Brežice za nemško mesto, ni samo drzno, temveč skrajno smešno. To priznajo tudi sami nasprotniki naši, se ve, da le na tihem in ko so mej seboj. Tako sodi celo njih voditelj, g. Gustav Del Cott. Nedavno bil je slučajno v Gradci, ravno, ko je ondu mestjanstvo priredilo svojemu novoizvoljenemu županu veličastno sereuado. Ko je z jednim tukajšnjim somišljenikom svojim motril to počaščenje in se pomenkoval z istim o marsičem, naneslo jima je besedo tudi na domač kraj, na Brežice in tedaj reče g. Del Cott somišljeniku svojemu: „Es ist merkwürdig, Rann ist doch eine durchaus slovenische Stadt und wir Deutsche sind dort nur ein Kräzel und dennoch haben wir das Heft in der Hand und beherrschen die ganze Stadt“.

Stoj! Vsa tvoja razmotrivanja v tej stvari so ničesa, vsi tvoji podatki nimajo podloge, so gola neresnica, čitaj statistiko! Tako nas bodo gotovo zavrnili nasprotniki naši. Da, oglejmo si malo njih statistiko, njihovo pravimo, ker so jo resnici sami delali in naredili. Res je, kdor pogleda v knjigo obeh dosedanjih ljudskih štetev, z leta 1880 in 1890 vidi, da števila govoré za nasprotnike naše, a brez vse milosti zoper nas. No, ne plašimo se zaradi tega. Ljudska štetev z leta 1880 našla je v Brežicah 996 prebivalcev, in sicer 498 Nemcev in 438 Slovencev in 5 drugih narodnosti, 55 pa takih oseb, ki niso bivalne trajno tukaj. Kdor pozna Brežice, kakor mi, ne more se dovolj čuditi tem številom in gotovo je v zadregi, kako bi označil ta zanimiv košček avstrijske statistike. No, mi ne maramo prevečati teh števil prve ljudske štetve, ker okoliščine te štetve in glavni operaterji pri njej so zdaj malokomu še v spominu, — navedli smo jih le, v kolikor jih potrebujemo, da čim lepše osvetlimo poslednjo ljudsko štetev z leta 1890. Ista je našla v Brežicah 1058 prebivalcev, namreč 634 Nemcev in 362 Slovencev, 62 pa ne trajno tu bivajočih oseb, in sicer v tukajšnji deželni javni bolnici in v sodni jetnici. Če primerimo navedena števila glede narodnosti iz poslednje štetve onim prve štetve, kaže se nam jako čudna prikazen. Prebivalstvo je naraslo za 55 oseb, torej skoro za šest od sto, a v tem, ko so se Nemci pomnožili za 134 oseb, torej za več nego

sedem in dvajset od sto, se Slovenci ne samo niso pomnožili niti za omenjeni skupni narastek šestih od sto, ampak se je njih število celo zmanjšalo za 76 oseb, tedaj za več, nego sedemnajst od sto. Skupno so se torej Breški Nemci pomnožili za 44, beri: štiri in štirideset od sto več, nego Slovenci. Kaj naj sklepamo iz tega? Glede na to, da se v tej dobi, od leta 1880 do 1890, ni naselilo od drugod Nemcev v Brežice, niti se ni izselilo Slovencev iz njih, moramo hoté ali nehoté priznati, da se Nemcem po tem takem kratko ni malo ni bati za svoj „Besitzstand“, — živ krat jih ne izpodrine. V vsi Avstriji jim ga ni para, nobeno drugo pleme se v razmeri niti približno ne more meriti z njimi ter ponasati se s takim narastkom. Znamenit namiglej vladi! Doslej so skrbele vlade z ekonomičnega stališča za oplemenitenje vsakovrstnih pasem gospodarskih bitij; če pa pride kedaj do tega, da bodo z etnogenetičnega stališča skrbele tudi za oplemenitenje ljudi — in zakaj bi ne, saj je človek prvi in najodličnejši stvor božji — tedaj ne bode mogla avstrijska vlada nikakor prezreti Breških Nemcev, samo škoda, da jih je vendar premalo za vso Avstrijo. Krvavi nam srce, a moramo vendar tudi priznati, da navedena števila govoré prežalostno za Slovence. Da živimo še v poganski dobi, morali bi bridko tožiti, da je boginja ljubezni, lepa Lada, povsem zapustila Breške Slovence, a ne samo to, ampak, da jih je boginja smrti, grozna Morana, v prošlem desetletju tudi neusmiljeno kosila, kakor kosce bilke trave na polji. Ča pojde tako dalje tudi v bodočnosti, potem se zelo lahko izračuna, kedaj pride dan, ko bode poslednji Breški Slovenec, ali sploh poslednji Slovenec položen v hladni grob. Ne, ne, mili rojaki, ne strašite se, ni še toli pogibeljno! Niti izredna rodovitost Breških Nemcev, niti Lada in Morana niso imele posla ob poslednji ljudski štetvi v Brežicah, ampak neka moderna umetnost.

Takoj prvi dan po poslednji ljudski štetvi, ko so prebivalci začeli nositi drug za drugim vsak svojo naznanilnico v občinsko pisarno, čulo se je po mestu, koliko so skovali v tej in koliko v drugi rodbini Nemcev, in sploh se je govorilo tri, štiri dni potem, da ne bode ostalo v Brežicah niti za jedno polno pregršče Slovencev. Že ob prvi ljudski štetvi agitiralo se je zelo, da se je stlačila večina Nemcev, če tudi neznatna, a pri drugi štetvi hoteli so nasprotniki naši izkazati se pred svetom z ogromno večino, da ne bode niti govora več o kakem slovenskem življaju v Brežicah. Agitacija bila je neizmerna, nečuvana; ne samo, da so nasprotniški odličnjaki in pa sem ter tje tudi drugi zapisali vsakega za Nemca, ki je bil tedaj v njih službi ali sploh bival pod njih streho, dasi premnogi ne umeje niti besedice nemški, — tudi okolu po hišah so hodili prigovarjat, laskat se in obljubovat, kakor ob volitvah. Naj navedemo izmed brežičevskih takih zanimivih primerov samo jeden. Nek krčmar in obrtnik naprosil je nekega uradnika, naj mu izpolni naznanilnico, ker se sam ne spozna v tem, in ko ga uradnik vestno vpraša, kateri občevalni jezik naj vpiše zanj, za njega rodbino in za obrtniške pomočnike in vajence, rekel je: „slovenski seveda, saj drugače ne govorimo, saj smo Slovenci“. A komaj je oddal naznanilnico, že pride k njemu na dom mlad, neutrujen agitator živo prosit in rotit ga, naj popravi svojo naznanilnico glede občevalnega jezika, a ko je ostal njega trud dolgo brez uspeha, reče mu: „Aber bedenken sie, der Statthalter in Graz selbst wird die Volkszählung von Rann lesen, was wird er dann sagen, wenn er findet, dass Sie die

slovenske Sprache als Umgangssprache angegeben haben.“ In pomoglo je, kakor bi trenil prelevilo se je kar šestnajst Slovencev v pristne Nemce! Vsa ta živa agitacija in ves dotičen trud pa še nista rodila nasprotnikom toli vroče zaželenega sadu; vsaj iz štetvenega operata, ki je bil v občinski pisarni nekoliko dni vsakomur na ogled, je bilo soditi, da so se morale napeti še skrajne sile, da se je doseglo napominano število Nemcev — velika večina. To živo priča nič manj nego 49, berič devetindširideset naznanilnic, ki so vse prenarejene glede občevalnega jezika tako, da se je v naznanilnico prvotno vpisani slovenski občevalni jezik prečrtal in nad tem vpisal nemški občevalni jezik. Izredno značilno pa je osobito to na teh prenarejenih naznanilnicah, da jih je prenaredila skoro vse brez izjeme jedna in ista roka. Ne vemo in zato tudi ne moremo trditi, ali se je to prenarejanje vršilo ob vednosti in na izrecno privoljenje dotičnikov ali ne, a bilo, kakor bilo, jasno je vendar, da se pri tem poslu živ krat ni čisto nič zmenil za to, da je dvajseti odstavek navodila za ljudsko števno izrecno in odločno zažugal kazni vsaki najneznatnejši neresnični izjavi v naznanilnicah. V teh prenarejenih naznanilnicah pa je gotovo gola in očitna neresnica ali jedno ali drugo, ali slovenski ali nemški občevalni jezik. Glede na to, da se s slovenske strani v Brežicah ni ganilo niti z mezincem zaradi štetve in da ni nikdo čutil potrebe ziniti občinstvu niti jedne poučne besede o tej stvari, smatramo je brez dvoma prvotni izraz v napominanih prenarejenih naznanilnicah za neprisiljen, torej resničen, ker samo ta je izvir iz prostovoljnega duševnega nagiba. Za končni rezultat štetve pa so omenjene prenarejene naznanilnice velikega, odločilnega pomena, ker vsaka šteje najmanj do štiri ali pet oseb, nekatere pa še mnogo več, tako da se je z istimi naredilo, ako nizko računamo, nad dvesto Nemcev. Če torej odštejemo teh dvesto oseb Nemcem, a jih prištejemo Slovincem, kar je gotovo pravilno, bilo bi navzlic vsi velikanski agitaciji nasprotnikov še vedno 562 Slovencev in le 434 Nemcev. Kako razmerje pa bi bilo tem številom, da so se vzdržali nasprotniki vsakega agitovanja, kakor Slovenci, si lahko vsakdo izračuna na podlagi tega, kar smo navedli. Pa kaj si hočemo zdaj, stvar je dogana, statistika govori impozantno za nasprotnike naše, a zoper nas. Bodi, mi ne maramo več govoriti o tej ljudski štetvi, omenimo le še: če bi živel danes v Brežicah pater Abraham a Santa Clara, gotovo bi označil v svojem nedosežnem robatem humoru tudi poslednjo ljudsko števno v Brežicah ter rekel: „Und soich' eine urdrollige Geschichte soll Statistik sein?“

Da so Brežice nemške, jasno govoré tudi državno- in deželnozborske volitve, — tako vedno trdijo nasprotniki naši, a ta njih argument je ravno tako čvrst, kakor prej popisana ljudska števna. Res je, „sijajno“ so zmagali že večkrat, osobito pa poslednjič, a ne nemški volilci, ker takih ni v Brežicah za kako istinito slavno zmago. To dobro vedo nasprotniki takisto, kakor mi, da jim nista naklonili še nikoli nobene zmage v Brežicah nemška zavednost in prepričanje, ampak poleg drugih okolištin, katerih danes ne omenjamo, brezprimerna agitacija in terorizacija. Mnog, premočnega drastičnega primer bi lahko navedli o tem, a tega ne storimo, ker bi bilo dotičnikom osebno ne samo zelo neljubo, ampak bi utegnulo kateremu izmed njih tudi gmotno škoditi. Vendar jeden nedolžen primer. Volicu mesarju, ki ni zagrešil ničesar drugega, nego da ni šel volit, odtegnili so nekateri nasprotniški mestjani takoj drugi dan svoje odjemništvo in mej temi je bil celo odličen — c. kr. uradnik. Naj rečejo nasprotniki, kar jim drago, zmagujejo res, a ne z nemškim srcem; to je že premnog volilec javno povedal takoj po volitvi, in marsikateri se je že živo sramoval, da je glasoval z nasprotniki, pa kaj se hoče, sila kola lomi in nevednost je najdražja stvar v deželi. Značilno je, da se Brežičani volilci in nevolilci, ko so se jim ob penečem pivu ali rujnem vinci razvneli čuti in se ob taki priliki rado v besedah iskreno krešejo, z očitanjem pozdravljajo: „Tiho bodi, ti si guljaš jedel!“ Videti je, da se že dan. Teh „sijajnih“ zmag pa bi že davno ne bilo več, da ni tega kriv očetov naših greh, kakor smo že drugej poudarjali. Ko so našinci brezbrizno spali, zasejal je lokavi nasprotnik luljke v naše najlepše žito, rekli smo, in to ni publika, to je, žal, gola resnica. Malo več nego dvajset let je tega, ko je bila volitev poslanca za skupino mest in trgov Celje, Brežice itd. Tedaj

je bilo v Brežicah slovenskih glasov nad šestdeset, nasprotniških pa le trije in mej temi današnjega voditelja nasprotnikov. Kaj pomeni to? Da v Brežicah ni nemških volilcev razven uradnikov in par mestjanov, in da danes zmaguje še nasprotna stvar le ob skrajnem naporu in da bode lahko čez noč drugače. To najlepše kažejo tri različne, živo označene etape nasprotna agitacije. V prvi etapi ali dobi šli so nasprotniki v boj pod nemškim praporom ter so se nazivali „Nemce“ (Deutsche). Nekoliko let pozneje, ko se je bila slovenska misel že prilično razvila po vsem Slovenskem, spoznali so, da je smešno, če ne sramotno, toli očitno zatajiti svojo prošlost svojo, svoj izvir in svoj rod, in da tako ne pojde dalje; zavrgli so svoj stari prapor ter prišli v drugo etapo in imenovali se „nemški misleči“ (Deutschgesinnte). A tudi pod tem naslovom se niso čutili dolgo varne; razsodnejši mej njimi so uvideli, da tudi ta deviza je zanje isto tako neprimerna in malo častna, kakor prva in voditelje je jelo že skrbeti, da se ne bi odprle marsikomu oči in bi se ne izneveril tudi temu praporu. Tudi to znamko so zapustili in prišli do tretje etape, in zdaj se imenujejo „prijatelji nemštva“ (deutschfreundlich). S tem pa so prišli v veliko nevarnost, približali so se zelo rodoljubom slovenskim, le jeden korak še in združeni bodo z nami v jedno stranko, ker tudi mi smo prijatelji pravega, poštenega nemštva in to smo lahko, ker ne zahtevamo za se, kakor kar nam gre po Bogu, naravi in zakonu. Torej le še jeden korak — do spoznanja, do rodoljublja! No, ne vemo, je li njih sedanja etapa zadnja ali ne; najbrže bodo menjali še katerikrat svoj prapor prej, nego pridejo v tabor pravega rodoljublja, a dasi nismo preroki, živo čutimo, da ni več daleč dan, doživeli ga bodo lahko, kar je mlajših politikov mej nasprotniki, ko bodo prišli Brežičani v veliki večini do nepreklicno zadnje etape, ko bodo zopet našli svoje pošteno slovensko srce. Tedaj bodo sicer tudi še spoštovali in ljubili vse, kar je lepega in blagega v njih sosedi, tudi v sosedu Nemcu, a nad vse svet jim bode domač slovenski prapor in mila domača slovenska tla, tedaj pa ne bode več mesta v Brežicah za nerodoljubne težnje in za velikonemške burke.

Ne, nikdar, do tega ne pride! Tako viharo odmeva od nasprotnega tabora. Brežice morajo ostati in ohraniti se to, kar so: „eine deutsche Insel im slavischen Meer“ vse dotlej, dokler ne pripluje s severa silovito nemško valovje ter ne preplovi slovenskega morja. Da to dosežejo, nakanili so obkoliti mesto z velikanskim kineškim zidom, proti kateremu bodo brezuspešni vsi slovenski navali. In ta kitajski zid bodi — čisto nemška šola! To rešilno misel izumila sta krajni in okrajni šolski svet s „šolskega društva“ nemškega pomočjo, kakor, da jim v rečeni namen ne služi že dovolj sedanja šola. Dolgo jo že snujejo to čisto nemško šolo, a zanimivo v tem je le, kako težko nabirajo podatke zanjo. Vsaki šoli so prvi pogoj učenci in učenke; teh zadostno, zakonito propisano število bilo je torej najprej izkazati. Naročilo se je zato učiteljstvu, naj sešteje, koliko je v vseh šolskih razredih nemških otrok za čisto nemško šolo. Težak posel — skoro, kakor ljudska števna. Šteli so in šteli in še danes štejejo, a kako? Učiteljica, kateri je bilo šesteti učenke, je znana, da sploh ne ljubi Slovencev, ni jej bil torej zoper ta posel, a dasi je štela z najboljšo voljo in z največjo vnamo, ni ustregla dotičnim krogom, kajti našla je neki le 35 učenk. Ko se jej je to očitalo, odvrnila je pikro, da naj si sami štejejo, a da niti tega števila ne dosežejo, če so strogo nepristranski. Eh, se ve da, kako šteti, kjer nič ni! Prav je sodila, zakaj pa ni sama štela tako? Nek nasprotniški odločen pristaš je javno rekel: „Ich begreife nicht, wie man für Rann eine rein deutsche Schule verlangen kann, da nur fünf deutsche Schulkinder vorhanden sind“. Preznačilno pa je na tej njega izjavi, da je štel mej te petero otroke tudi svoje tri, a da je on rodod Poljak, soproga mu pa Kranjka. No, našleto se je vendar učencev in učenk, kolikor je treba bilo, in odposlala se je prošnja za šolo deželnemu šolskemu svetu v Gradec. Da jej ta ročno ugodni, ni nikdo ni malo dvomil — saj ni šlo za slovensko šolo. Proti tej šoli vložil se je pa takoj priziv s strani okoliške občine Zakot. Kako je bil sestavljen, ne vemo, zelo koristno pa bi bilo, da so se popisale vse podrobnosti napominane štetve in rodoslovje vsakega za nemško šolo naštetih otrok. Priziv pa je imel vspeh, vendar še ne tistega, kakor so pomotao javljali skoro vsi slovenski časniki, namreč, da je ministerstvo povsem zavrnilo prošnjo

za nemško šolo in, da je s tem odločno odstranjeno to vprašanje. Ministerstvo je le naročilo oblastvom, naj se vnovič posveduje zastran te šole in naj se predložijo novi podatki. Kaj je bilo merodajno, da se je tako odredilo, ne vemo, a obče se je tukaj sodilo, da to novo posvedovanje bode rodilo isti sad, kajti ali pozveduje šolski voditelj, ali pa krajni ali okrajni šolski svet, je vse jedno, ker so vsi iste gore listi in drugič ne morejo govoriti drugače, kakor prvič. Tako je sodil tudi bivši voditelj glavarstva g. Rotondi d' Arailza, kajti poročal in nasvetoval je namestništvu v Gradci, naj se prepusti novo posvedovanje njemu samemu; on boče poklicati roditelje vseh za šolo godnih Breških otrok ter vprašati vsakega posebej, želi li za Brežice čisto nemško šolo ali nemško-slovensko, kakršna je sedaj. Tega nasveta namestništvo ni vzprejelo, ker, kakor ravnokar čujemo, vršila se je zopet števna otrok za nemško šolo, in sicer ravno tako, kakor prvič. V deški šoli štel je isti šolski voditelj ter naštel šestdeset učencev, v dekliški šoli pa je štela zdaj druga učiteljica ter naštel sedem in petdeset učenk. Poslednja bila je torej mnogo bolj — srečna, kakor nje koleginja. Števna pa se menda ni vršila posebno skrupulozno — števila praglasno govoré — ker šteli so neki vse Breške otroke brez izjeme, tudi one znanih slovenskih rodoljubov za nemško šolo da celo vse otroke s Kranjskega, ki pobajajo Breško šolo. V nekoliko pa se je vendar vzprejel omenjeni nasvet g. Rotondi d' Arailza, govori se, da bode glavarstvo vprašalo roditelje vseh naštetih otrok, kako šolo da si želé. Kako se bode vprašalo, ne vemo, a to mnogo ali vse odloči. Govori se, da se bode vsakega vprašalo, kake narodnosti da je, in da se bode po tem sodilo, kaka bodi šola. V naravnih, zdravih razmerah bilo bi to vprašanje še najumestnejše, kajti malokdo bi se upal očitno zatajiti svoj rod, a kakor so stvari zdaj v Brežicah, imelo bode zaslišanje roditeljev šolskih otrok isti uspeh, kakor ob ljudski štetvi, naj se vprašuje tako ali tako. Naj se pa dovoli ali ne ta šola, nasprotniki se zelo motijo, če menijo, da bodo dosegli ž njo, kar si želé; — v njej ne bodo vzgajali pravih, poštenih Nemcev, ampak slovenske janičarje, in mimo te šole šel bode genij značajnosti vedno potrtega arca in solznih oči. Je li umestno in častno, ali za Breške prebivalce sploh koristno, da se mesto zagradi s čisto nemško šolo zoper ves političen okraj breški, ki šteje 46193 Slovencev, a le 1192 Nemcev z Breškimi vred — in kakor so pristni ti, tako tudi ostali — to prepuščamo nasprotnikom našim, naj sodijo sami. Naj torej tudi nadalje negujejo svoje politične težnje in naj se trudijo zanje, kakor doslej, to bode Slovence malo motilo, ti bodo šli tudi v bodočnosti mirno svojim potem naprej, a jedno naj nam dovolijo, da jim iskreno svetujemo, naj navzoči resnično popisanim narodnim razmeram v Brežicah in v Breškem političnem okraju za vselej opuste priljubljeno jim očitanje, da so Breški Slovenci usiljenci, ker s tem le sami sebe neizmerno smešijo pred vsem razsodnim svetom!

In tako smo, upamo, pojasnili kolikor toliko, je li utemeljeno, da se proglašajo Brežice za nemško mesto, in je li upravičeno, da zahtevajo zanje čisto nemško šolo; nadalje, kakovo vrednost imajo nasprotnikov naših „sijajne“ zmage ob deželno- in državnozborskih volitvah in naposled, je li ni skrajno drzno, da nasprotniki očitajo ob vsaki priliki narodno čutečim Brežičanom, da so usiljenci. Morda smo vrh vsega tega ustregli tudi drugim dopisnikom v Malem Štajerji, ako jih bode mikalo opisati narodnostne razmere svojega mesta ali trga. Ni jim znabiti več treba objavljati tega in tega na drobno, lahko rečejo iz kratka: „Chez nous tout comme a Brežice“, kajti Brežice so v tem oziru res prototip vseh nemškutarskih mest in trgov na Slovenskem Štajerji!

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani, 8. junija.

Celjske paralelke.

Graška demonstracija zoper slovenske paralelke v Celji je napotila „Vaterland“, da je levičarjem pojasnil situacijo. Z dosti zbadljivimi besedami jim je včeraj povedal, da v koaliciji niso levičarski glasovi, četudi jih je 110, prav nič več vredni, kakor glasovi slovenskih koalirancev, dasi je teh samo 6. List prizna, da je slovenska zahteva glede Celjskih paralelek opravičena in da se jej ustavlja samo nemški nacionalci in nekateri turbulentni

elementi levčarskega kluba, katerih izstop iz kluba bi koaliciji kar nič ne škodoval, saj se je enakih elementov znebil tudi konservativni klub. — Če je že „Vaterlandov“ trditelj, da so v koaliciji vse frakcije ne glede na številnost jednako pravne, kaj zanimljiva, je pa toliko bolj odgovor „Neue Freie Presse“. Ta list je sedaj nasprotoval tako ustanovitvi slovenskih paralelek na Celjski gimnaziji, kakor samostojni slovenski gimnaziji. Sedaj je pa to svoje stališče bistveno premenil. V svojem odgovoru, v katerem kar nič ne reagira na „Vaterlandov“ migljaj, naj se levčarji znebe izvestnih elementov, pravi: Ako bi se ne nameravala direktna oškodba nemške posesti, ako bi res šlo za opravičeno željo Slovencev, kateri je moči ugoditi, ne da bi se prikrajšale druge stranke, potem bi Slovenci ne zahtevali slovenskih paralelek, ampak ustanovitve slovenske gimnazije. Utravistična uredba je pogin nemškega zavoda in torej oškodba nemške posesti; ako bi se ustanovila slovenska gimnazija, ostala bi nemška gimnazija v Celji intaktna in samostojna slovenska gimnazija bi imela priliko pokazati, če more obstajati. „Neue Freie Presse“ najbrž ve, da je vprašanje o Celjskih paralelkah oziroma o samostojni slovenski nižji gimnaziji načeloma že rešeno in se je zato brez zadržka izrekla za samostojno slovensko gimnazijo. Na nje izrecno priznanje, da bi se s tem ne oškodila nemška posest, pa opozarjamo tiste kroge, ki so v nedeljo v Gradci demonstrovali.

Ogerska kriza.

Wekerle še vedno nima formalnega naloga sestaviti novo ministerstvo. Razni listi pravijo, da zategadelj še ne, ker krona ne mara, da bi ostal Szilagy v ministerstvu. Za odstop so doslej določeni Lajoš Tisza, Csaky in Bethlen. V bivšem ministerstvu sta Csaky in Szilagy bila tista moža, ki sta odklanjala vsak kompromis glede civilnega zakona, dočim se je Wekerle potožal za kompromis. Ako sestavi Wekerle ministerstvo, v katerem ne bo ne Csakya ne Szilagya, bo to nekak dokaz, da predloga o civilnem zakonu najbrž ne ostane intaktna.

Vnanje države.

Italijanska kriza.

Kralj Umberto se trudi, da doseže porazumljenje med Crispijem, Rudinijem in Zanardellijem. Slednja dva nasprotujeta Crispijevemu finančnim predlogom in zahtevata, naj se zmanjša vojska, češ, da bo potem konec finančnim kalamitetam. Crispi se doslej ustavlja, a ne iz političnih razlogov, kakor je v parlamentu opetovano rekel, nego iz ozirov na kralja. Po Giolittijevem odstopu je kralj naročil Zanardelliju, naj sestavi novo ministerstvo. Zanardelli je naročilo prevzel, a ko je predlagal kralju zmanjšanje vojske, uprl se je kralj in rekel, da je dal nemškemu cesarju častno besedo, da ne privoli, da bi se zmanjšala vojska. Moral bi torej krono odložiti, da bi to omogočil. Zanardelli je potem odložil mandat in kralj je poklical Crispija na pomoč, ki je res sestavil vlado in poskušal rešiti finančno krizo, ne da bi se zmanjšala vojska. Ako ne bo mogoče urediti italijanskih financ drugače, kakor da se zmanjša vojska, omogočiti bo to moral kralj Umberto s tem, da odloži krono.

Volilna reforma v Belgiji

Skoro dve leti je trajal v Belgiji boj za volilno reformo. Meseca marca l. l. je bivši ministerski predsednik Beernaert predložil zbornici načrt volilni reformi. Načrt je izdelan na podlagi obligatorične splošne volilne pravice po proporcionalnem sistemu. Parlament se je načrtu upiral, vlad česar je Beernaert odstopil. Njegov naslednik de Burlet je dosegel kompromis med posameznimi strankami in zbornica je včeraj po skoro trimesečni debati vzprejela predlog. Sedaj ima Avstrija dvomljivo čast, da ima najbolj reakcionarni volilni sistem na svetu.

Domače stvari.

— (Občni zbor političnega društva „Edinost“ v Trstu) bode pojutrišnjem v nedeljo ob 10. uri predpoludne v Maljevi dvorani (via Torrente 16). Zborovanje bode važno in želeli je, da bi se ga udeležili člani prav mnogobrojno. Tržaškim Slovincem je treba, da se pogovore, kako ravnati nadalje za obrambo narodnih pravic.

— („Kmetijski prijatelj“ zopet oživel.) S početkom tega meseca počel je v Kralikovi tiskarni v Mariboru izhajati nov list „Štajerski kmet“. Nadaljeval bode menda to, kar je pred leti poskušal zloglasni „Kmetijski prijatelj“. Kdor pozna „Marburgerico“, s katero je menda v tesni zvezi ta novi „prijatelj štajerskih kmetov“, temu je jasno, kakšno duševno brano bode ponujal onim, ki mu bodo sedli na limanice. Mej zavednimi Slovenci jih pač ne najde!

— (Koncert „Glasbene Matice“) pod vodstvom g. Hubada včeraj v redutni dvorani je uspel posebno lepo v umetniškem oziru. Bogati in raznovrstni pevski vzpored se je izvajal točno, kakor že drugače ne more biti pri koncertih našega prvega pevskega zbora. Jako srečno sta debutovala tudi solista g. drd. Bela Stuhec iz Gradca (ba-

riton) in g. Karol Jeraj, (vijolina) katera je občinstvo simpatično pozdravljalo. Žal, da gmotni uspeh koncerta ni bil jednak umetniškemu, ker je koncertna doba že minula. Obširneje poročilo prijavimo jutri.

— (Imenovanje učiteljev na Kranjskem.) Pod tem zaglavjem smo v torek povedali, kako se je prezrl v tretji instanci mnogoleten, vrl učitelj vzlic temu, da sta ga bila za službo predlagala krajni in okrajni šolski svet. Rekli smo, da se je to zgodilo samo radi tega, ker se je tja disciplinarnim potem premestil drug učitelj, za katerega se v dotičnem mesteci nihče potezal ni. Iz naše notice je bilo samo po sebi jasno, da nam gre zgolj za princip in za pravičnost. Imenovali nismo niti kraja, niti oseb. Če smo se pa glede premeščenega učitelja netočno izrazili, tedaj na podlagi danes nam došlih informacij radi popravljamo, da se premestitev ni zgodila disciplinarnim pôtom, ampak sploh iz službenih ozirov, torej tudi ne na prošnjo premeščenega učitelja, za katerega tako nižji instanci niti vedela nista. Ali je pa v takih okolištinah bilo treba iz službenih ozirov potisniti tega učitelja pred starejšega, že 14 let v dotičnem mestu službujočega, od obeh nižjih instanc predlaganega učitelja, mari ni bilo mogoče premestiti ga na kako prazno službo jednake veljave, to danes vrhu zadnjič omenjenega prepuščamo presoditi — informovanim krogom.

— (Kakó se telegrafuje!) Prijatelj nam poroča, da je te dni v Novem mestu oddal na svojo mater v Mokronog brzojavko teh-le besed: „Pridem jutri h kosilu. Komisija. Pozdravljam te. France.“ Brzojavka pa, katera se je na to v Mokronogu vročila, glasi se doslovno: „Pridett jutri h kosilu, kozsija Pozdravlatta Lranci!“ Očividno je, da je ta pravi pravcati volapük zagrešila oseba, kateri se o slovenskem jeziku niti ne sanja. Ona sama je našega prijatelja, ko je hotel ž njo o tem slovenski govoriti, zavrnila: „Ich kann nicht!“ Predloženi nam telegram ima pa v zadnjih dveh besedah tudi dve zamazani korekturi, kateri pričati, da dotična oseba telegrafskega izpita ni prebila z najboljšim uspehom. Kaj poreče k temu veleslavno poštno in brzojavno ravnateljstvo? Telegrafska uprava sicer ni odgovorna za resnično izročitev, za pokvarjenje brzojavk itd., — toda mislimo, da odgovorna je za svoje ljudi, če nimajo popolne zmožnosti za svojo službo, in tako je v njenem lastnem interesu, če smo ta kričeč slučaj objavili.

— (Klub slov. biciklistov „Ljubljana“) ima v soboto dne 9. t. m. ob 8. uri zvečer v klubnej sobi pri „Slonu“ izvanredni občni zbor s sledečim vzporedom: 1. Pogovor radi ustanovitvenja zaveze vseh slovenskih kolesarjev. 2. Pogovor radi nameravane dirke Ljubljana-Zagreb. 3. Volitev dveh novih odbornikov. 4. Razni nasveti. K mnogobrojni udeležbi vabi vse člane — odbor.

— (Nesreča.) Sinoči okolo polu 7. ure nastal je tudi v Ljubljani silen vihar, kateri je v Latermanovem drevoredu, vodečem proti Šiški, odlomil močno vejo. Veja, ki je padla na cesto, je gospo Karolino Dobida, soprogo finančnega tajnika gospoda Dobide, na glavi težko poškodovala. Ponesrečena gospa si je pripadcu tudi jedno rebro zlomila. Dva stražnika prepeljala sta gospo v njeno stanovanje v Kolizeji, kamor je tudi takoj poklicani zdravnik dr. Zupanc kmalo prispel.

— (Misteriozen slučaj.) Kakor smo že včeraj poročali, umrla je pretekli torek nenadoma tobačne tovarne delavka Marija Blatnik ter so razne okoliščine obujale sum, da je smrt nastopila vsled zastrupljenja. Raztelesenje trupla pa je pokazalo, da ta sum ni bil utemeljen ter da je Marija Blatnik po izreku sodnih zdravnikov umrla vsled otrpnenja možganov.

— (Izpred porotnega sodišča Ljubljanskega.) Predvčerajšnjim bili sta dve obravnavi, in sicer proti 29 let staremu bivšemu blapcu Antonu Kerncu iz Suše zaradi hudodelstva ropa in proti 40 let staremu čevljarju Francetu Štefetu z Visokega. Posestnik Jože Ljubič šel je dne 15. marca letos z Grosupljega domu v Spodnjo Slivnico. Na samskem potu skoči izza grmovja neznan možki proti njemu ter ga zgrabi za desno ramo kričeč „denar sem!“ Ljubič, ves prestrašen, dal mu je ves svoj drobiž; neznanu pa to ni zadostalo, zgrabil je torej Ljubiča za vrat ter mu iz telovnikovega žepa iztrgal listnico, v kateri je bilo 115 gld., potem pa pobegnil. Kernc je dejanje tudi pri obravnavi tajl, iz poizvedeb pa ter iz pričevanja

zasižanih prič sledi jasno, da je on Ljubiča oropal. Razven tega ukral je obtoženec o Božiču lanskega leta blapcu M. Galetu pri „Bavarskem dvoru“ v Ljubljani par škornjev, vrednih 7 gld. Porotniki spoznali so Kernca krivim in sodišče obsodilo ga je na 7 let težke ječe, poostrene z jednim postom mesečno ter trdim ležiščem v temni celici dne 15. marca vsakega kazenskega leta. — Pri drugi obravnavi sedel je na zatožni klopi čevljar Štefe z Visokega pri Kranji. Obtožen je bil, da je lansko leto iz svinca, cina in cinka napravil več 20 vinarskih komadov ter jih 11 izdal pri trgovcu Sircu v Kranji. Pri hišni preiskavi našle so se sicer priprave za ponarejanje denarja. Ker se pa vender ni dalo dokazati, da je res Štefe izdal omenjenih 11 komadov, bil je na temelju izreka porotnikov od obtožbe oproščen.

— (Vreme.) Po nekaterih dneh stanovitnega vremena imeli smo včeraj zvečer v Ljubljani zopet vihar z dežjem, gromom in bliskom. Tudi danes zjutraj je deževalo, proti poludnevu pa se je zvedrilo. Ker je danes sv. Medard, bilo bi se po starem pregovoru za bodočih 40 dni bati nestanovitnega deloma deževnega vremena.

— (Zagorski „Sokol“) bode imel v nedeljo dne 10. t. m. ob 3. uri popoldne v prostorih podstaroste gosp. Weinberger-ja svoj občni zbor s običajnim dnevnim redom. — K mnogobrojni udeležbi vabi odbor.

— (Orožniška postaja v Podkrajju) v postojinskem okraju se premesti v Col (Podvelb) v istem okraju.

— (Kmetako bralno društvo pri Sv. Križu nad Mariborom) ima v nedeljo dne 10. t. m. zborovanje v Koroščevi gostilni. Na dnevnem redu so poučni govori in prosta zabava s petjem in šaljivim srečkanjem.

— (Dražba najdenih stvari.) Dne 14. t. m. se bode prodalo na južnem kolodvoru v Ljubljani več najdenih stvari, za katere se doslej še ni nikdo oglasil.

Slovinci in Slovenke! ne zabite družbe sv. Cirila in Metoda!

Razne vesti.

* (Vremenska neizgoda na Dunaji.) Včeraj zjutraj je na Dunaji razsajala strahovita nevihta. Okolu 7. ure utrgal se je oblak in usula se je toča, tako gosta, da je hipoma nastala neprodorna tema. Vihar je tulil grozovito in vse prebivalstvo je vztrepetalo strahu. Nevihta je trajala četrte ure. Toča, debela kakor golobja jajca, padala je s tako močjo, da je pobila debele šipe in prebila celo lesene zastore. Dunaj je bil podoben bombardiranemu mestu. Po ulicah je ležala toča nad čevlji ponekod skoro po meter visoko, zaprla kanale in prouzročila poplave v pritličnih stanovanjih in skladiščih, vsled česar je nastala velikanaska škoda, ker je pokvarjenega mnogo blaga. Ni je hiše na Dunaji, da bi ne bilo nekaj šip pobitih, a toča je padala tudi v stanovanja in pokvarila mnogo pohištva. Iz kletij in nizko ležečih stanovanj so morali vodo crpati, kajti ponekod je stala po tri čevlje visoko. Pri cesarskem dvorcu je pobila toča 600 šip, zlasti mnogo pri stanovanju cesarja, cesarice in nadvojvodinje Štefanije. Pri nadvojvodi Albrehtu je toča pobila vse šipe. Vrta in parki so strahovito opustošeni, vihar je močna drevesa polomil ali s koreninami vred izruval. Konji so se splašili in povozili več oseb. Nebroj ljudi je bilo lahko ranjenih, nekateri tudi težko, tri osebe pa so bile ubite. V Praterju sta zlomljeni drevesi ubili dva moža, v mestu pa toča nekega na svojem vozu sedečega fiakarja. Nekateri otroci so utonili. Ljudje so bežali na vse strani. Grozoviti prizori so se primerili v Simmeringu. Topničarji so prišli na vajo. Komaj je začel vihar, splašili so se konji. Vojaki so popadali s svojih sedežev, deset je bilo ranjenih, dva tako, da ni upati da okrevata. Povoženih je bilo tudi več drugih oseb. Konji so bili tako besni, da so ogrižli nekatere pogumne osebe, ki so jih hotele ustaviti. Mej častniki in vojaki, ki so bili na vežbališčih, ga ni ne jednega, da bi ne bil kolikor toliko poškodovan. Tudi konje je toča ranila, jednega pa ubila. Jednaki prizori so se tudi drugod primerili, četudi ne tako grozni. Tudi v okolici Dunajske je vihar prouzročil silno škodo, a toča se je usula tudi v raznih drugih krajih.

Književnost.

— „Prosvjeta“ ima v št. 11. to-le vsebino: I to mi godi. Pripoviest. Napisao Ferdo Juzbašić. — Zori. Spjevao Giosuè Carducci, preveo dr. A. Tresić Pavičić. — Julij Caesar. Tragedija u 5

Lasťina in tisk „Národne Tieskarne“.